

Asia: VN/5843/2026

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus hyvinvointialueen seuranta- ja arviointivelvollisuudesta sekä seurannan vähimmäistiedoista ja vähimmäistiedon hallintamalleista

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne tähän tekstikenttään

Varsinais-Suomen hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta lausua sosiaali- ja terveysministeriön asetusehdotuksesta hyvinvointialueiden seuranta- ja arviointivelvollisuudesta sekä vähimmäistiedoista ja niiden hallintamallista. Hyvinvointialue pitää asetuksen tavoitteita hyvinä ja katsoo, että ne tukevat ohjauksessa ja vertailussa käytettävän tiedon laadun ja yhdenmukaisuuden parantamista eri toimijoiden välillä.

Varha pitää tärkeänä, että asetuksen vaatimukset ovat käytännössä toteutettavissa ilman kohtuutonta hallinnollista taakkaa hyvinvointialueille ja perustuvat mahdollisimman laajasti jo olemassa oleviin kansallisiin tiedonkeruihin. Erillistiedonkeruita tulee välttää, ja vähimmäistietoon sisällytettävien indikaattorien osalta tavoitteena tulee olla siirtyminen suoraan kansallisen tietopohjan hyödyntämiseen sen kehittyessä. Tältä osin on tärkeää jatkaa systemaattista työtä erillistiedonkeruista irtautumiseksi.

Tiedon laatu on keskeinen edellytys asetuksen tavoitteiden saavuttamiselle, ja laadun varmistamiselle tulee olla selkeät mekanismit sekä kansallisella tasolla että hyvinvointialueilla. Tiedon laadun kehittäminen on pitkäjänteinen prosessi, ja eri käyttötarkoitukset korostavat laadun eri ulottuvuuksia. Tästä syystä vähimmäisindikaattoreiden valinnassa korostuvat ennakoitavuus ja pysyvyys. Mikäli indikaattorit vaihtuvat vuosittain tai hyvin lyhyellä aikajänteellä, hyvinvointialueiden mahdollisuudet varmistaa kirjaamiskäytäntöjen yhteismitallisuus ja tiedon laadun paraneminen heikkenevät. Näin ollen vähimmäistietosisällöille kehityksen tulee olla pitkäjänteistä.

Asetuksen 7 § 3. mom. esitetty aikataulu seuraavan vuoden indikaattoreiden määrittelystä ei tue tavoitetta pitkäjänteisyydestä ja yhteismitallisuudesta, varsinkin jos uudet indikaattorit pohjautuvat uuteen tietopohjaan, tai hyödyntävät olemassa olevaa tietopohjaa uudella tavalla. Esitämme, että erityisesti uusien tietopohjien käyttöönottoon tulee varata riittävä toimeenpanoaika, asetuksessa esitetty aikataulu ei tätä mahdollista. Toimeenpanon aikataulutuksessa tulisi huomioida niin niiden vaatimat mahdolliset muutokset tietojärjestelmiin, tiedon kirjaamisen yhtenäisten kansallisten ohjeistuksien laatimiseen, ja jalkautukseen hyvinvointialueilla, kuin myös aika, joka kuluu uuden tietopohjan muodostumiseen kirjaamishetkestä alkaen. Lisäksi mahdolliset uudet kustannuserät tiedonkeruusta tulisi huomioida rahoituspohjassa tai erillisinä projektirahoituksina. Myös olemassa olevien tiedonkeruiden hyödyntäminen uusiin tarkoituksiin voi vaatia pidempää toimeenpanoaikaa, jotta on mahdollista varmistua kirjattavan tiedon yhteismitallisuudesta juuri siinä tarkoituksessa, tästä esimerkkinä Hilmo-toimituksien kellonaikatietojen käyttö.

Varsinais-Suomen hyvinvointialue pitää myönteisenä sitä, että henkilöstötiedot on huomioitu osana vähimmäistietoja. Samalla on tunnistettava, että henkilöstötietojen määrittelyissä ja laskentatavoissa on tällä hetkellä epäyhdenmukaisuutta. Kansallisesti yhtenäiset laskentamäärittelyt ovat välttämättömiä tiedon vertailtavuuden ja käytettävyyden parantamiseksi.

Varha pitää edelleen erittäin tärkeänä, että kieli huomioidaan systemaattisesti osana sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) mukaista vähimmäistietoa ja sen hallintamallia. Kielellisten oikeuksien toteutumisen seuranta edellyttää, että tieto mahdollistaa palvelujen tarkastelun väestöryhmittäin myös kielen näkökulmasta, erityisesti kaksikielisillä hyvinvointialueilla. Tähän tarvitaan myös kansallisesti yhdenmukaiset käsitteet ja ohjeistukset tiedon yhteismitallisuuden varmistamiseen, ja tulee varmistaa, että käytössä olevat tietojärjestelmät mahdollistavat yhteismitallisen tiedon keräämisen.

Hyvinvointialueilla on lakisääteinen velvollisuus järjestää palvelut yhdenvertaisesti molemmilla kansalliskielillä, ja tämän velvoitteen tulee näkyä myös tiedonkeruussa. Varha katsoo lisäksi tärkeäksi, että vähimmäistietoa voidaan tarkastella myös esimerkiksi asiakkaan asiointikielen, palvelun toteutuskielen sekä väestön äidinkielen näkökulmasta. Mikäli vähimmäistietoon ei sisälly kielellisesti eriteltyä tietoa, ruotsinkielisten palvelujen saatavuuden, laadun ja yhdenvertaisuuden arviointi jää puutteelliseksi. Kansallisesti tuotettavan vähimmäistiedon tulisi myös mahdollistaa tiedon tarkastelu ja vertailu kieliryhmittäin erityisesti kaksikielisten hyvinvointialueiden näkökulmasta.

Asetuksen tulee lisäksi mahdollistaa kansallisten suunnitelmien mukainen siirtyminen pois erillistiedonkeruusta, eikä sen vaatimusten tule estää tai hidastaa tätä kehitystä. Samalla on erittäin tärkeää varmistaa, että hyvinvointialueiden näkökulmasta läpinäkyvyys säilyy myös kansallisesti tuotettujen vertailutietojen osalta. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vähimmäistietojen osalta on huomioitava, että osa hyvinvointikertomuksiin ja -suunnitelmiin liittyvistä tiedoista päivittyy harvemmin kuin vuosittain, eikä asetuksen tule edellyttää näiden tietojen vuosittaista raportointia.

Yhteenvetona Varsinais-Suomen hyvinvointialue katsoo, että asetuksen vähimmäistietosisältö luo hyvän pohjan seurannan ja arvioinnin sekä kansallisen tietojohtamisen kehittämiseksi. Asetuksen toimeenpanoa tulee kuitenkin tukea riittäväällä ohjeistuksella, rahoituksella ja aikataulutuksella sekä huolehtia mittariston hallitusta ja tasapainoisesta pitkäjänteisestä kehittämisestä.

Railamaa Jaana

Varsinais-Suomen hyvinvointialue - Strategisen johdon yksikkö